

Štiriindvajset ur na dan pripravljena na vse

Pogovor z Albertom Fasulom in Brankom Završanom Dokumentarni film *Tir je metafora za sodobni paradoks*

Eden od presežkov letošnjega *Festivala dokumentarnega filma* je v Rimu nagradjeni film italijanskega režiserja Alberta Fasula *Tir*, v katerem **Branko Završan** postane voznik tovornjaka in se poda na brezciljno potovanje po evropskih poteh izkoriščanih delavcev. Tovornjakarji so sodobni Odiseji, pravi režiser, ki briše mejo med dokumentarnim in fiktivnim.

TINA LEŠNIČAR

Film je navdihnil resnični dogodek, ki ste ga doživeli pred leti. Kako vas je potegnilo v svet tovornjakarjev?

Fasulo: Pred več kot desetimi leti sem neke novembrske noči ostal sam in premražen na enem od počivališč ob avtocesti blizu Bologne, brez denarja in prevoza. Zjutraj bi moral biti v Neaplju na snemanju filma. Ko sem že skoraj obupal, me je kot vitez na konju z dvanajstimi kolesi v svojo kabino vzel Ercole. Takrat sem prvič sedel v kabini tovornjaka in zdelo se mi je, kot bi me Ercole povabil k sebi domov. Sredi ceste sem vstopil v ta intimni prostor in spominjam se vonja po kavi, nogavicah ...

Vso pot sem razmišljal o načinu življenja, ki si ga izberejo tovornjakarji. Za zdelo se mi je, da je to odlična metafora za novo vrsto služb v družbi, v kateri lahko skrbiš za družino le tako, da te ni ob njej. To je svojevrsten paradoks.

Obstaja resnični Brane, ime mu je Željko, in najprej ste začeli snemati zgodbo o njem. Zakaj ste se vseeno odločili posneti dokumentarno zgodbo z igralcem?

Fasulo: Željko je bil tovornjakar, ki sem ga spoznal med triletnim raziskovanjem življenja voznikov tovornjaka. Najprej se je strinjal, da bo v filmu, potem pa se je izkazalo, da mu pred kamero ni prijetno govoriti o podjetju, v katerem je zaposlen, niti o družini. Zjutraj se je vedno obril in počesal, preden sem vklopil kamero, nisem ga smel snemati med oblačenjem, v spodnjih hlačah, ker ga je skrbelo, kaj bo rekla žena. Tako nisem mogel realistično prikazati njegovega življenja. Začel sem razmišljati o igralcu in prijatelji mi je predlagal Branka in naju seznanil.

Najbrž niste pričakovali, da bo Branko Završan pripravljen opraviti izpit za voznika tovornjaka s prikolico in se zaposliti pri špedicijskem podjetju?

Završan: Naj najprej povem, da to sploh ni bila dilema. Takoj ko mi je Alberto povedal, da film govori o izkoriščanih delavcih in socialnih okoliščinah v Evropi, odnosu Vzhod – Zahod, sem rekel, da sem zraven. Če smo hoteli posneti film z omejenimi sredstvi, si nismo mogli privoščiti tovornjaka, ki stane 250.000 evrov, nato pa sesti za volan in se pretvarjati, da sem prekaljen tovornjakar. Ko imaš pod sabo štirideset ton, ne moreš igrati, da zavijaš, zaviraš, voziš v rikverc na rampo ... Tu ni blefa. Poleg tega me je kot gledalca v filmih vedno zmotilo to, da se igralcu vidi, da nekega dela, ki naj bi ga obvladal, ne zna. To razkrivajo majhne geste, ki bi morale biti rutinske. Zato je bilo nujno, da sem pridobil izkušnjega voznika tovornjaka.

Fasulo: Za režiserja je najpomembnejše, da je igralec motiviran. Pri Branku sem videl, da verjame v zgodbo, in rekel sem, v redu, če boš ti opravil svoje delo in jaz svoje, bomo film lahko posneli v štirih mesecih, kolikor smo imeli časa. Nisem režiser, ki bi angažiral igralca, potem pa ga obdal z zidom in mu rekel, naj deluje samo znotraj teh okvirov. Želel sem si, da bi Branko živel življenje tega človeka. Da bi postal on. Moja naloga je bila, da na kamero lovim vse pomembne trenutke, ki se zgodijo.

Ste kdaj vendarle morali usmerjati Brankovo improvizacijo?

Fasulo: V film sem vnesel dokumentarno metodo, ker sem delal z igralcem, pa sem moral kdaj tudi poseči v spontano dogajanje. Ko smo snemali dialoge, je samo en igralec vedel za temo pogovora, drugi se je moral odzivati in improvizirati. Tako sem **Lučki Počkaj**, ki igra njegovo ženo, rekel, naj pokliče Branka ob določenem času. Opisal sem ji situacijo, kontekst, problem – na primer, povej mu, da si šla ven s prijatelji, se zabavala in plesala ... Potem sem ju pustil, da

se pogovorita.

Podobno je bil strukturiran pogovor med Brankom in kolegom Makijem. Branko je vedel, s kakšnimi težavami se sooča Maki, in ga je spraševal o otrocih in ženi, ki ga pogrešajo. Pogovarjala sta se tri ure in jaz sem ves čas snemal. Ker v filmu govorijo v slovenščini ali hrvaščini, sem lahko samo iz konteksta ugibal, kam je zanesel pogovor. Poslušal sem ton glasu in opazoval mimiko. Branku sem zaupal, da pelje zgodbo tja, kamor smo nameravali.

Završan: Nobenega prizora nisimo snemali dvakrat. Imeli smo samo eno priložnost in eno kameero. Ni bilo snemanja v stilu celovečernih filmov – plan, kontra plan.

Film z dokumentarnostjo doseže še večji učinek. Kako ste dosegli spontanost pri drugih igralcih?

Završan: Maki – Marijan Šestak – je bil moj resnični mentor, dodelili so mi ga, ko sem opravil vse izpite. On na primer sploh ni vedel, da sem igralec. Vedel je samo, da snemamo film. Pravzaprav tega, da sem igralec, ni vedel nihče. Le lastnik podjetja, v katerem sem se zaposlil kot voznik. Za druge sem bil pač eden izmed njih, tovornjakar, ki je privolil v to, da se o njem posname dokumentarec. Ker je Alberto vedno s kamero hodil za mano, so ga poznali tudi vsi ostali kamionarji in so se navadili na prisotnost kamere.

Fasulo: To je bila laž, ampak precej nedolžna, ki smo si jo privoščili, da bi kolegi sprejeli Branka medse. Veliko voznikov je celo mislilo, da snemam reklamo za podjetje.

Završan: Ko smo se, na primer, ustavili na kakem parkirišču, so se nam takoj pridružili drugi tovornjakarji, ki so tam počivali. Nekdo je prinesel pivo, drugi je skuhal pašto. So kot pripadniki plemena, ki skrbijo drug za drugega. Ko so vprašali, kaj počne tukaj kamera, sem rekel, 'ah, ignorirajte ga, povsod mi sledi, neko reklamo snema, kaj pa vem'. Tak pristop je bil najboljši, da sem si pridobil zaupanje drugih voznikov. Potem so se takoj sprostil in se začeli pogovarjati o novih pravilih na poslu, goljufanju tahografa, izkoriščanju ...

Je bil kakšen prizor popolnoma insceniran?

Page: 17

Reach: 130000

Country: SLOVENIA

Size: 841 cm2

2 / 3

Završan: Ko me drugi šoferji ustavijo, da se pridružim protestom. Čeprav se je to sicer večkrat zares zgodilo. Pa tudi tisti, ko mi Maki prepusti tovornjak, poln prašičev, sam pa da odpoved. V nekem trenutku smo se morali držati v scenariju začrtane poti.

Koliko zadnja verzija filma odstopa od scenarija?

Završan: Scenarij je vseboval osnovno zgodbo. Bil je dobro napisan, a posneli smo devetdeset ur materiala in med snemanjem se nismo preveč ozirali nanj. Karkoli se je zgodilo na cesti, je bilo dobrodošlo. V montaži je nato veliko prizorov letelo ven. Ko mi je Alberto povedal, da se bo film osredotočil na osebno zgodbo tovornjakarja Branka, sem se kar malo ustrašil, da smo se preveč oddaljili od družbenokritične teme, ki smo jo hoteli predstaviti. Ko sem film videl prvič, mi je bilo jasno, da se socialni kontekst izriše ravno skozi glavni lik. Ne sicer neposredno v aktivističnem slogu, ampak bistvo počasi prodira v gledalca.

Fasulo: V scenariju so najbolj natančno orisani prav liki in odnosi med njimi. Karakterja Branka in njegove žene se pokažeta ravno skozi dialog.

Čeprav v filmu slišimo samo glas

Lučke Počkaj, kemije med njo in Brankom ne moremo spregledati. Ste se zavedali, da lahko Brankovo-filmsko ženo tako prepričljivo odigra samo njegova življenjska sopotnica?

Fasulo: Zame ni bilo dileme. Vedel sem, da je njegova žena tudi igralka. To sem iskal. Njuno razmerje je moralo nihati – pojavili so se napetosti, spori, reševanje problemov na daljavo, ljubosumje. Med snemanjem filma se zares dolgo nista videla in kot režiser sem izkoristil priložnost, da sem ju postavljaj v situacije, ki bi lahko bile tudi resnične.

Spor zaneti tudi sin, ki pokliče Branka in ga prosi za denar za nakup stanovanja. Tudi ta del je navdihnil resnični dogodek.

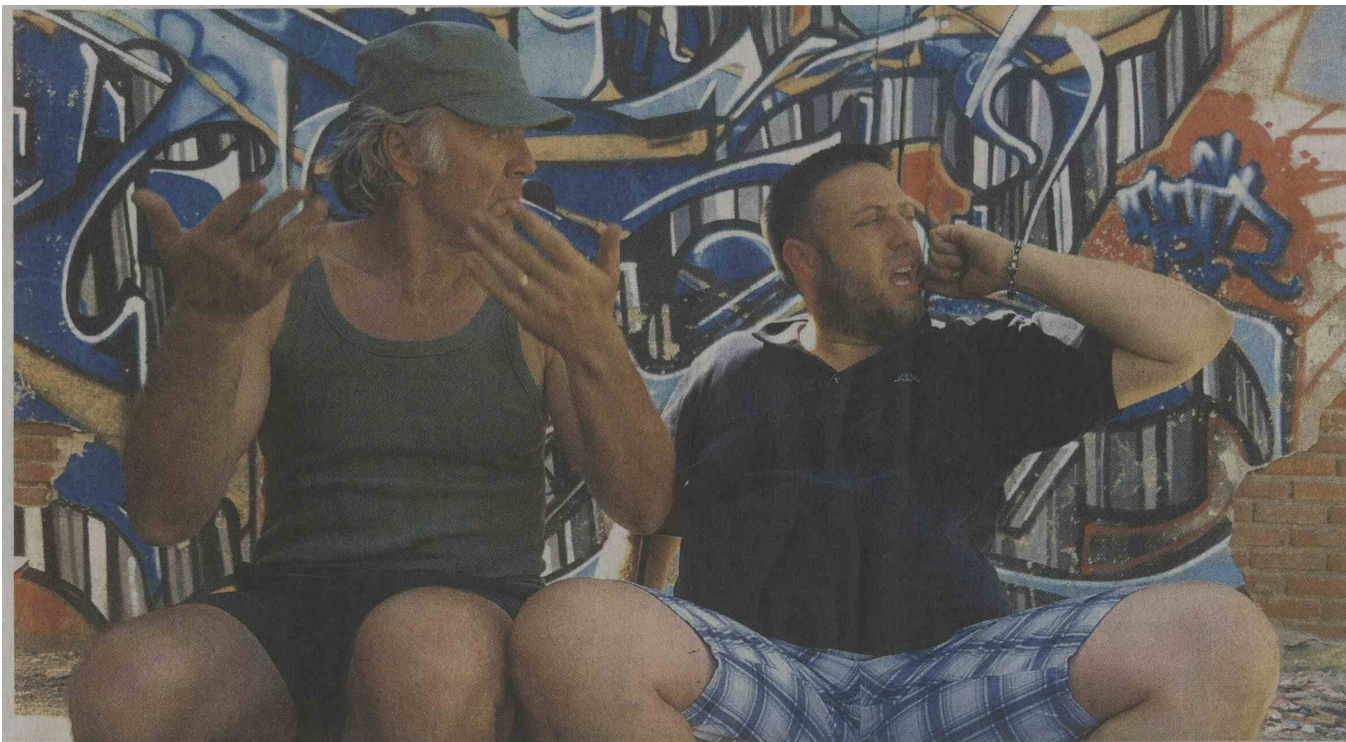
Završan: Imam tako rekoč posvojenega sina. Prijatelja, s katerim sva si blizu kot oče in sin. Med snemanjem filma me je res poklical in mi govoril o priložnosti, ki jo je dobil, da zamenja svoje stanovanje z drugim, večjim. Vprašal me je za mnenje in prosil, če mu posodim denar. To se nam je zdela dobrodošla zgodba za scenarij. Delati na tak način je bilo po eni strani naporno, po drugi pa je bil pravi luksuz. Štiriindvajset ur na dan smo bili pripravljeni na vse. Karkoli, kar bi nam odprlo nove poti. Drugačnega

načina, kako bi posneli ta film, ne vidim. Seveda nismo bili vedno zadovoljni s posnetim. Poleg tega sva z Albertom sedela skupaj v kabini tri mesece, lahko bi se, na primer, tudi pobila.

Kako sta zdržala tako dolgo in zahtevno snemanje?

Završan: Spremljala nas je nenehna utrujenost. Jaz sem bil hkrati igralec, voznik, prevajalec, soscenarist, organizator in kuhar. Alberto je bil hkrati režiser, kameraman, producent, snemalec zvoka in organizator, ki se je moral javiti na vsak telefon in gladiti odnose s prevoznikiškim podjetjem, produkcijsko hišo ... nad njim je visela neznanjska odgovornost. Enkrat po tri dni ni prižgal kamere, ker se preprosto ni mogel pripraviti do tega. Potem so naenkrat njegove oči spet zažarele in vedel je, da bo to, kar bo posnel, nekaj posebnega.

Fasulo: Na koncu sem bil popolnoma izčrpan. Nenehno sem se nalival s kavo, pa ni nič pomagalo. Snemali smo sklepne prizore filma. Pogledal sem Branka in videl, da je tudi on čisto na koncu z močmi. A vedel sem, da moram izkoristiti to utrujenost, to napetost, ki bo filmu dala še večjo pristnost.

Igralec (Završan, levo) in njegov tovornjakarski kolega Maki

Page: 17

Reach: 130000

Country: SLOVENIA

Size: 841 cm2

3 / 3

Branko Završan
in Alberto Fasulo